

operational-search criminal counteraction units in the field of counteraction to crimes in the field of economics; former units for combating organized crime; the issue of operatively-search counteraction to unlawful acts by such entities as the internal security unit of the National Police of Ukraine; coverage of the specifics of activity not only of operational units as a kind of forces of the ORD, but also of investigative subdivisions; peculiarities of activity of cyberpolice units. However, analyzing all available doctoral dissertations, it is summarized that the complex investigation of legal, organizational and tactical issues of the operational activities of the units of the National Police in Ukraine aimed at counteracting crime has not been carried out for today. Similarly, the conclusion is made by analyzing scientific works at the level of candidate and monographic studies.

It is stated that the conducted research indicates the necessity and urgency for modern theory and practice of ORD in modern conditions on the monographic level of complex research of theoretical and legal and organizational tactical principles of the use of forces of operative and investigative activity in the process of counteraction to crime by the units of the National Police of Ukraine in order to develop scientifically substantiated proposals to the current legislation, as well as the development of scientific and practical recommendations for improving the efficiency of work in this direction.

Keywords: forces, operative-search activity, National police, counteraction to crime.

УДК 343.98

А. В. Коваленко

ЕЛЕКТРОННІ ДОКАЗИ В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ

У статті досліджено стан наукової розробленості та нормативного врегулювання питання використання електронних доказів у кримінальному провадженні. Вивчено досвід впровадження категорії «електронні докази» до господарського, адміністративного та цивільного процесуального законодавства. Розглянуто окремі правові положення КПК України щодо використання електронних джерел доказової інформації. Проаналізовано погляди науковців на поняття «цифрові джерела інформації», «електронні відображення», «електронний документ», «електронні сліди», «електронні докази». Окреслено перспективи використання електронних доказів на практиці та можливі напрями їх дальшої доктринальної розробки.

Ключові слова: кримінальне провадження, доказування, електронні сліди, електронні джерела доказової інформації, електронні докази.

Постановка проблеми. Протягом останніх п'ятдесяти років у світі спостерігається неупинна та суцільна комп'ютеризація. Усі сфери суспільного життя та виробництва модернізуються за рахунок використання електронно-обчислювальних машин (далі – ЕОМ).

Не залишилась осторонь і злочинна діяльність. Злочинці використовують ЕОМ як знаряддя та об'єкти злочинних посягань, залишаючи внаслідок своєї діяльності відповідні зміни у навколишньому середовищі, що також пов'язані з механізмом та закономірностями роботи ЕОМ. Подібні зміни прийнято називати слідами злочину. Такі сліди є новими та не вписуються в сучасну загальноприйнятую класифікацію слідів злочину, вимагають новітніх підходів до їх збирання та використання під час доказування в кримінальному

провадженні. Відмінності відповідного процесу доказування дають підставу здійснити спробу перегляду наявних підходів до класифікації доказів, виділивши їх нову категорію – електронні докази.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням електронних джерел доказової інформації та електронних доказів у кримінальному провадженні в своїх роботах приділяли увагу такі вчені, як Г. К. Авдєєва, Д. О. Алексєєва-Процок, О. М. Бриськовська, В. Б. Вехов, Ю. А. Каламайко, С. О. Ковальов, І. О. Крицька, Т. Е. Кукарникова, В. В. Мурадов, Ю. Ю. Орлов, Ю. С. Павлова, К. А. Сергєєва, Б. П. Смагоринський, С. В. Стороженко, Д. М. Цехан, С. С. Чернявський та інші. Утім, на сьогодні окреслена проблема є недосить вивченою на теоретичному рівні та практично не врегульованою на законодавчому, що породжує потребу в розробці ґрунтовного дослідження щодо теоретичних і практичних аспектів використання електронних доказів у кримінальному провадженні. Така наукова праця має спиратися як на загальні здобутки наук кримінального процесу і криміналістики, так і на наявні роботи вчених у цій сфері.

Формування цілей. Відтак, метою статті є дослідження сучасного стану наукової розробленості та нормативного врегулювання електронних доказів у кримінальному провадженні та визначення перспектив їх використання на практиці.

Виклад основного матеріалу. Відповідаючи на виклики сьогодення, законодавець до Господарського процесуального, Цивільного процесуального Кодексів та Кодексу адміністративного судочинства вніс зміни, якими передбачено існування та використання електронних доказів у відповідних процесах. У названих актах електронними доказами названо інформацію в електронній (цифровій) формі, що містить дані про обставини, що мають значення для справи, зокрема, електронні документи (серед іншого, текстові документи, графічні зображення, плани, фотографії, відео- та звукозаписи тощо), веб-сайти (сторінки), текстові, мультимедійні та голосові повідомлення, метадані, бази даних та інші дані в електронній формі. Такі дані можуть зберігатися, зокрема, на портативних пристроях (картах пам'яті, мобільних телефонах тощо), серверах, системах резервного копіювання, інших місцях збереження даних в електронній формі (зокрема в мережі Інтернет) (ст. 100 ЦПК України, ст. 96 ГПК України, ст. 99 КАС України).

Електронні, поряд із речовими та письмовими, визнаються окремим видом доказів (п. 1 ч. 2 ст. 76 ЦПК України). У кодексах також врегульовано процедуру подання та дослідження електронних доказів, зберігання та повернення їх оригіналів, статус їх копій тощо[1].

Зауважимо, що цим законодавчим новелам передувало доктринальне дослідження проблеми. Серед інших, Я. Калмикова у 2012-2013 роках обґрунтовувала можливість використання електронного документа як самостійного засобу доказування в адміністративному процесі України [2, с. 9]. А. Каламайко у 2016 році на монографічному рівні дослідив основні засади використання електронних засобів доказування в цивільному процесуальному праві. Науковець у роботі утримався від використання

дещо сміливого на той час терміна «електронні докази» та використав формулювання «електронні засоби доказування», ставлячи останні на один класифікаційний рівень із доказами письмовими. Крім того, учений дослідив електронний документ в широкому та вузькому сенсі, запропонувавши його авторське визначення [3, с. 15, 18]. Уважаємо, що ці наукові здобутки мають вагу й для досліджень кримінальної процесуальної спрямованості.

Згадані зміни до цивільного, господарського та адміністративного процесуального законодавства щодо категорії «електронні докази» на сьогодні активно використовуються, отримавши загалом позитивні відгуки як від науковців [4], так і від практиків. На їх активне запровадження в практику позначився й чималий інтерес науковців до цієї проблеми.

Очевидно, що подібні новели законодавчого регулювання не мають оминати й кримінальний процес. Теорія процесуального доказування є міждисциплінарним напрямом наукового пошуку та інтегрованою сферою знань, яка з урахуванням окремих відмінностей різних судових процесів усе ж таки має керуватися загальними принципами та розвиватися консолідовано.

Окремі правові положення щодо електронних джерел доказової інформації діють в кримінальному процесі вже сьогодні. Зокрема, використання електронних документів як процесуальних джерел доказів передбачене ст. 99 КПК України; допускається електронна форма фіксації окремих слідчих розшукових дій (серед іншого, відеозапис під час проведення обшуку, огляду, допиту, слідчого експерименту, електронні додатки до протоколів С(Р)Д у порядку ст. 104, 105 КПК України), проведення допиту, впізнання в режимі відеоконференції тощо.

Проте на сьогодні ні правове регулювання, ні ступінь наукової розробленості проблем, пов'язаних з електронними доказами в кримінальному процесі, не відповідають вимогам практики. Зокрема, потребує перегляду в електронних реаліях закріплений у ч. 1 ст. 99 КПК України принцип прив'язки документа до матеріального носія інформації. За такого підходу, документом у процесуальному значенні має вважатися не окремих електронний файл, що містить відомості, які мають значення для кримінального провадження, а фізичний носій електронної інформації, що містить згаданий файл. До того ж сучасні фізичні носії електронної інформації здатні містити мільйони файлів різного формату та розміру одночасно, лише одиниці з яких можуть стосуватися певного кримінального провадження. Через згаданий принцип також виникають процесуальні труднощі при потребі вилучення даних через електронні мережі з віддалених носіїв інформації, до яких у правоохоронних органів немає безпосереднього доступу. Названі проблеми є лише одиничними прикладами перешкод, з якими стикаються правоохоронці під час роботи з електронними слідами (відображеннями) та електронними документами в кримінальному провадженні.

Питання використання електронних доказів (інші формулювання містять: електронні або цифрові засоби доказування, документи, сліди,

відображення тощо) у кримінальному провадженні також почало знаходити відгук у роботах науковців. Зокрема, І. Крицька, досліджуючи речові докази в кримінальному провадженні, розмежовує їх із цифровими джерелами доказової інформації. Проаналізувавши характерні властивості цифрових джерел доказової інформації, авторка констатує проблемність віднесення цифрової інформації до категорії речових доказів. До того ж посилаючись на особливості чинного законодавства (очевидно, йдеться про вже згаданий принцип прив'язки електронного документа до матеріального носія), учена рекомендує на практиці визнавати цифрові джерела доказової інформації саме речовими доказами [5, с. 44–45].

Термін «електронне відображення» застосовують Ю. Орлов та С. Чернявський. При цьому науковці вважають електронні відображення джерелами доказів та пропонують ототожнювати цей термін із поняттям «електронний документ» [6, с. 16], що, на наш погляд, потребує додаткового обговорення.

Зокрема, сумніви викликає правильність застосування терміна «відображення». Тлумачний словник української мови пропонує такі його визначення: 1) відбиття; 2) зображення предмета, відбите в дзеркалі, на поверхні води, полірованій речі тощо; відбиток; 3) відтворення у свідомості предметів, явищ зовнішнього світу [7, с. 613]. Таке тлумачення відповідає поглядам на відображення, що висловлювалися в класичних криміналістичних наукових працях, присвячених проблемам відображення, ідентифікації та слідоутворення. Так, М. Сегай писав, що у філософській літературі та в криміналістиці процес відображення розглядається, в основному, як результат зовнішнього впливу одного тіла на інше. Згідно з теорією відображення, будь-який вплив об'єкта на навколишнє середовище являє собою одночасно й взаємодію з таким середовищем, а тому будь-яке відображення є процесом двостороннім. Саме через взаємодію речей зв'язки між ними мають характер взаємного відображення [8, с. 5, 27]. Такий підхід, своєю чергою, відповідає криміналістичним поглядам на сліди (конкретно у їх вузькому, трасологічному розумінні [9, с. 57]).

Документом прийнято називати записану інформацію, яка може бути використана як одиниця в документаційному процесі (ДСТУ 2392-94) [10, с. 168]. Наведені в спеціальній літературі поняття електронного документа різняться. Скажімо, Т. Кукарникова електронний документ як джерело судових доказів визначає через об'єкт, що несе інформацію, яка має значення для встановлення обставин, що підлягають доказуванню у кримінальному провадженні, існуючи тільки в електронному середовищі у вигляді, допустимому для використання у кримінальному провадженні [11, с. 17]. Більшість наукових поглядів на документ (зокрема електронний) виходить з набору його характерних ознак, зокрема спеціальної структури та атрибутів, які не є обов'язковими для сліду як відображення.

Отже, на нашу думку, термін «електронне відображення» більш доречно застосовувати як синонім «електронного сліду», а не «електронного

документа». Проте означене питання заслуговує окремої ґрунтовної розвідки.

Крім того, уже в наступній роботі Ю. Орлов та С. Чернявський пропонують використовувати електронні відображення (які на думку авторів є джерелами доказів) як докази в кримінальному провадженні [12], що призводить до сплутування понять «джерело доказу» і «доказ».

Поняття «електронні сліди» також знайшло відображення у вітчизняній криміналістичній літературі. На думку Г. Авдєєвої та С. Стороженко, електронні цифрові сліди – це матеріальні невидимі сліди, що можуть бути виявлені, зафіксовані й вивчені за допомогою цифрових електронних пристроїв, та які містять будь-яку криміналістично значущу інформацію (відомості, дані), зафіксовану в електронній цифровій формі на матеріальних носіях [13, с. 172]. Таке визначення фокусується на принципах роботи з електронними слідами, проте, на жаль, позбавлене належної уваги з розкриття їх природи. Більш ґрунтовне визначення цього поняття запропонували зарубіжні вчені В. Вехов, Б. Смагоринський, та С. Ковальов: електронний слід – це будь-яка криміналістично значуща інформація, тобто відомості (повідомлення, дані), що представлені у формі електричних сигналів, незалежно від засобів їх зберігання, обробки та передачі... Механізм їх утворення заснований на електромагнітній взаємодії двох чи більше об'єктів [14, с. 17]. Визнаючи цінність напрацьованих названих авторів щодо механізму утворення таких слідів, не можемо погодитися з наведеним формулюванням у частині ототожнення сліду з інформацією, яку він у собі несе.

Загалом, учений В. Вехов здійснив загалом значний вклад у вирішення сформульованої в нашій статті проблеми. У 2008 році він розробив основи криміналістичного вчення про комп'ютерну інформацію та засоби її обробки, запропонувавши її авторське визначення [15]. Цікаво, що в цій роботі науковець жодного разу не використовує термін «електронний доказ», прийшовши до нього лише у 2013-2016 роках [16; 17]. До того ж зауважимо, що і кримінальне процесуальне законодавство, і наукова доктрина деяких зарубіжних країн, порівняно з вітчизняними, на сьогодні знаходяться на дещо вищому рівні розвитку щодо електронних джерел доказової інформації.

Українські науковці застосовують термін «електронні докази» досить стримано. В. Мурадов, не надаючи авторського визначення цього поняття, наполягає на потребі значного вдосконалення методики збирання та дослідження електронних доказів під час досудового розслідування та методики дослідження таких доказів у судовому засіданні [18, с. 318]. Д. Алексєєва-Процюк та О. Брисковська визначають електронні докази як фактичні дані, що зберігаються в електронному вигляді на будь-яких типах електронних носіїв та в електронних засобах, стаючи після обробки спеціальними технічними засобами та програмним забезпеченням доступними для сприйняття людиною. Авторки констатують потребу законодавчого врегулювання як термінології, так і класифікації електронних доказів [19, с. 250–252].

Д. Цехан оперує терміном цифрові докази, пояснюючи походження такого формулювання англomовним терміном «digital evidence» (цифрові докази), який набув широкого застосування в наукових джерелах зарубіжних країн. Науковець вважає, що з огляду на наявну нині концепцію класифікації доказів, цифрова інформація не може бути віднесена до жодної класифікаційної групи. На його думку, існує потреба уведення категорії «цифрового доказу», під яким треба розуміти фактичні дані, представлені у цифровій (дискретній) формі та зафіксовані на будь-якому типі носія, що стають доступними для сприйняття людиною після обробки ЕОМ та на підставі яких слідчий, прокурор, слідчий суддя і суд встановлюють наявність чи відсутність фактів та обставин, що мають значення для кримінального провадження та підлягають доказуванню [20, с. 259].

Автор статті також уже звертав увагу на питання використання електронних доказів у кримінальному провадженні. На наш погляд, термін електронний доказ на сьогодні є новим та недосить обґрунтованим у вітчизняній доктрині. Якщо електронні сліди, як процесуальна та криміналістична категорія, на сьогодні вчені визнають перспективним напрямом наукового пошуку, то електронні докази незаслужено залишаються дещо поза предметом наукової дискусії. Вважаємо, що поряд з особистісними та речовими, електронні докази можуть розглядатися як різновид доказів з огляду на механізм їх формування [21, с. 181].

Проблематика електронних доказів у кримінальному провадженні сьогодні здебільшого цікавить учених криміналістів, водночас як спеціалісти в царині кримінального процесу незаслужено оминають цю тему. До того ж категорія «електронні докази» входить до предмета дослідження і кримінальної процесуальної теорії доказування, і перспективного криміналістичного вчення про збирання, дослідження та використання доказів у кримінальному провадженні. Законодавче закріплення та впровадження в практику такого виду доказів потребує доктринальної підтримки з боку науковців – представників обох названих сфер знань.

Висновки. Безперечно, з дальшим рухом науково-технічного прогресу будуть з'являтися не лише нові джерела електронної доказової інформації, а й абсолютно нові категорії доказів. Наукова теорія процесуального доказування загалом та її кримінальна процесуальна частина зокрема, а також криміналістичне вчення про збирання, дослідження та використання доказів мають рухатися в ногу з часом та бути досить гнучкими до змін, потреба в яких продиктована практикою. На сьогоднішній проблематика використання електронних доказів у кримінальному провадженні є об'єктом лише поодиноких розрізаних наукових досліджень, а практики, які використовують новий вид доказів у кримінальному судочинстві, стикаються з цілою низкою проблем.

З огляду на зазначене, вбачаємо нагальну потребу у формулюванні доктринального та легального визначень поняття «електронний доказ» у кримінальному процесі та в науковій розробці основних підходів до збирання, дослідження та використання електронних доказів із дальшим закріпленням таких підходів у КПК України.

Використані джерела:

1. Цивільний процесуальний кодекс України. Закон від 18.03.2004 № 1618-IV // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15> (дата звернення: 22.11.2018).
2. Калмикова Я. С. Докази та доказування в адміністративному судочинстві : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Харків, 2013. 21 с.
3. Каламайко А. Ю. Електронні засоби доказування в цивільному процесі : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03. Харків, 2016. 20 с. URL : <http://dspace.nlu.edu.ua/handle/123456789/10659> (дата звернення: 22.11.2018).
4. Павлова Ю. С. Поняття та правова природа електронних доказів в теорії цивільного процесуального права. *Актуальні проблеми держави і права* : зб. наук. пр. 2017. Вип. 79. С. 102–109.
5. Крицька І. О. Речові докази у кримінальному провадженні: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09. Харків, 2017. 249 с.
6. Орлов Ю. Ю., Чернявський С. С. Електронне відображення як джерело доказів у кримінальному провадженні. *Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ*. 2017. № 1. С. 12–24. URL: <http://elar.naiu.kiev.ua/jspui/handle/123456789/267> (дата звернення: 22.11.2018).
7. Словник української мови: в 11 томах. Том 1. Київ, 1970. URL : <http://sum.in.ua/s/vidobrazhennja> (дата звернення: 22.11.2018).
8. Сегай М. Я. Методология судебной идентификации. Киев, 1970. 256 с.
9. Крылов И.Ф. Криминалистическое учение о следах. Ленинград, 1976. 198 с.
10. Піддубна Л. П. Документ та його основні характеристики: сутність поняття, властивості, атрибути. *Науковий вісник Академії муніципального управління. Серія: Управління*. 2012. № 1. С. 165–172.
11. Кукарникова Т. Э. Электронный документ в уголовном процессе и криминалистике : автореф. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Воронеж, 2003. 28 с.
12. Орлов Ю. Ю., Чернявський С. С. Використання електронних відображень як доказів у кримінальному провадженні. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2017. № 3 С. 13–24. <http://elar.naiu.kiev.ua/jspui/handle/123456789/2392> (дата звернення: 22.11.2018).
13. Авдеева Г. К., Стороженко С. В. Електронні сліди: поняття та види. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е. О. Дідоренка*. 2017. Вип. № 1 (77) С. 168–175. URL : http://dspace.nulau.edu.ua/bitstream/123456789/13283/1/Avdeeva_168-175.pdf (дата звернення: 22.11.2018).
14. Вехов Б. В. Электронные следы в системе криминалистики / В. Б. Вехов, Б. П. Смагоринский, С. А. Ковалев. *Судебная экспертиза.: научно-практический журнал*. Вып. 2 (46) 2016. Волгоград, 2016. С. 10–19.
15. Вехов В. Б. Криминалистическое учение о компьютерной информации и средствах ее обработки : дисс. ... докт. юрид. наук. Волгоград, 2008. 408 с.
16. Вехов В. Б. Работа с электронными доказательствами в условиях изменившегося уголовно-процессуального законодательства. *Российский следователь*. 2013. № 10. С. 22–24.
17. Вехов В. Б. Понятие, виды и особенности фиксации электронных доказательств. *Расследование преступлений: проблемы и пути их решения*. 2016. № 1. С. 155–158.
18. Мурадов В. В. Електронні докази: криміналістичний аспект використання. *Ефективність державного управління*. 2013. Вип. № 3-2. С. 313–315.

19. Алексеева-Процюк Д. О., Бриськовська О. М. Електронні докази в кримінальному судочинстві: поняття, ознаки та проблемні аспекти застосування. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2018. Вип. 2. С. 247–253.

20. Цехан Д. М. Цифрові докази: поняття, особливості та місце у системі доказування. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Юриспруденція*. 2013. Вип. 5. С. 256–260. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmgu_jur_2013_5_58 (дата звернення: 22.11.2018).

21. Коваленко А. В. Розслідування посягань на життя та здоров'я журналістів: монографія. Северодонецьк, 2018. 268 с.

Стаття надійшла до редколегії 22.11.2018

Коваленко А. В. Электронные доказательства в уголовном производстве: современное состояние и перспективы использования

Статья посвящена исследованию состояния научной разработанности и нормативного урегулирования вопроса использования электронных доказательств в уголовном производстве. Изучен опыт внедрения категории «электронные доказательства» в хозяйственное, административное и гражданское процессуальное законодательства. Рассмотрены отдельные правовые положения УПК Украины относительно использования электронных источников доказательственной информации. Проанализированы взгляды ученых на понятия «цифровые источники информации», «электронные отображения», «электронный документ», «электронные следы», «электронные доказательства». Определены перспективы использования электронных доказательств на практике и возможные направления их дальнейшей доктринальной разработки.

Ключевые слова: уголовное производство, доказывание, электронные следы, электронные источники доказательственной информации, электронные доказательства.

Kovalenko A. Digital Evidences in Criminal Proceedings: Current State and Prospects for Use

The article is devoted to the research of the state of scientific development and normative regulation of the use of digital evidence in criminal proceedings. The experience of implementation of the category "digital evidence" to the economic, administrative and civil procedural legislation was studied. The relevant codes offer the definition of this concept, establish the procedure for submitting and researching digital evidence, storing and returning their originals, the status of their copies, etc. It is stated that such legislative regulation novels should not be ignored in the criminal procedure.

The separate legal provisions of the CPC of Ukraine concerning the use of electronic sources of evidence, in particular, the rules governing the use of electronic documents as procedural sources of evidence, the electronic form of fixing certain investigative investigations, conducting interrogations, recognizing via video conferencing, etc. are considered.

The views of scientists on the notion of digital information sources, electronic displays, electronic documents, electronic traces, and digital (electronic) evidence are analyzed. The prospects for using digital evidence in practice and possible directions for their further doctrinal development are outlined. Author insists on the urgent need for the formulation of the doctrinal and legal definitions of the concept of "digital

evidence" in the criminal process and in the scientific elaboration of the basic approaches to the collection, research and use of digital evidence with the further consolidation of such approaches in the CPC of Ukraine.

Keywords: criminal proceedings, evidences, electronic traces, electronic sources of evidential information, digital evidence.

УДК 343.73

*А. В. Криворучко,
М. В. Стацак*

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВОЇ ПРОТИДІЇ ВИКРАДЕННЮ МАЛОЛІТНІХ ОСІБ

У статті зроблено спробу визначити проблеми правового регулювання оперативно-розшукової протидії викраденню малолітніх осіб та шляхи їх усунення. З'ясовано, що в теорії ОРД існують декілька підходів до розгляду питань правового регулювання того чи іншого оперативно-розшукового процесу. Проте, на думку авторів, для більш повного дослідження предмета статті є розгляд окремих нормативних актів, зокрема залежно від їх юридичної сили. Проаналізовано Конституцію України, акти міжнародного законодавства, що ратифіковані Верховною Радою України (Загальна Декларація прав людини, Міжнародний пакт про громадянські і політичні права, Гаазька конвенція про цивільно-правові аспекти міжнародного викрадення дітей від 25 жовтня 1980), Кримінальний кодекс України, Кримінальний процесуальний кодекс України, Закон України «Про оперативно-розшукову діяльність», Закон України «Про Національну поліцію» та відомчі нормативні акти.

Ключові слова: правове регулювання, оперативно-розшукова протидія, викрадення, малолітні особи.

Постановка проблеми. У Конституції України кожному гарантується право на життя, на особисту недоторканність, на невтручання в особисте і сімейне життя, на володіння, користування і розпорядження своєю власністю тощо. Проте статистичні дані свідчать, що на сьогодні одним із найрозповсюдженіших злочинів проти основних прав та свобод людини є викрадення, зокрема малолітніх осіб. Так, відповідно до прайс-релізу Генеральної прокуратури України щоденно в Україні викрадають 20 дітей, з яких 20-25 % – це малолітні. Тільки з початку цього року в поліцію надійшло більше п'яти тисяч повідомлень про зникнення дітей. Протягом 2015 року зафіксовано 4,5 тисячі зникнень дітей, протягом 2016-го – 6 тисяч, протягом 2017-го – 5075 фактів злочинів. Зауважимо, що статистика і практика вказує на те, що в основному викрадають підлітків від 13 до 17 років (71%), проте зазвичай один із чотирьох зниклих –це завжди діти до семи років [1].

Проведеним дослідженням встановлено, що причини вчинення таких злочинів ховаються як у бажанні осіб задовольнити корисливі мотиви, так і у викраденні дітей задля торгівлі ними, вилученні органів, залучення до сексуального рабства тощо. Тобто, статистика свідчить, що на сьогодні мотиви викрадення дітей, або як його ще називають «кіднепінг», варіюються залежно від планів викрадачів – залучення у майбутньому дітей до вчинення різного виду злочинів: грабежів, крадіжок тощо [2].